

Lindner, Leszek

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : Wspomnienia pośmiertne : Stefan Zbigniew Różycki (1906-1988)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 51, 34-36

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

stosunkach z ludźmi, wynikającą z jego temperamentu, i wzbudzały szacunek do jego osoby nawet w przypadkach różnicy zdań.

Profesora Achmatowicza nie ma już wśród nas, ale stanowi on dla nas i przyszłych pokoleń wzór uczonego i obywatela. Pokazał on nam, jak osobistą karierę naukową można łączyć ze służbą innym i społeczeństwu. Zmarł w Warszawie 4 grudnia 1988 r.

Jego prochy spoczywają na Cmentarzu Muzułmańskim w Warszawie.

Jan Michalski

STEFAN ZBIGNIEW RÓŻYCKI

(1906—1988)

W dniu 26 września 1988 r., po długim i pracowitym życiu, zmarł w Warszawie twórca polskiej szkoły geologii czwartorzędu wybitny badacz jury i kredy, polarnik i podróżnik — profesor zwyczajny dr hab. Stefan Zbigniew Różycki.

Był współorganizatorem Wydziału Geologii Uniwersytetu Warszawskiego, założycielem i kierownikiem Katedry Geologii Czwartorzędu w tym Uniwersytecie, a także współorganizatorem Instytutu Nauk Geologicznych PAN oraz założycielem i kierownikiem Pracowni Geologii Czwartorzędu w tym Instytucie. Był profesorem Różycki wybitną indywidualnością naukową i człowiekiem, który wywarł swą osobowością wielki wpływ na kilka pokoleń geologów, geografów i badaczy polarnych. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, członkiem rzeczywistym PAN, pierwszym przewodniczącym i honorowym przewodniczącym Komitetu Badań Czwartorzędu PAN, honorowym członkiem Komitetu Badań Polarnych PAN, Polskiego Towarzystwa

Geologicznego i Polskiego Towarzystwa Geograficznego, a także Międzynarodowej Unii Badań Czwartorzędu (INQUA). Profesor Różycki był także członkiem Komitetu Nauk Geologicznych PAN, przewodniczącym Polskiego Stowarzyszenia Filmu Naukowego, redaktorem naczelnym „Studia Geologica Polonica” i „Quaternary Studies in Poland”, a także członkiem wielu rad i stowarzyszeń naukowych tak w kraju, jak i za granicą. Był laureatem Nagród Państwowych — II stopnia w 1952 r. i I stopnia w 1968 r.

Profesor Stefan Zbigniew Różycki urodził się 8 stycznia 1906 r. w Konstanczynie na terenie Zagłębia Donieckiego. Po latach dziecięcych spędzonych na Ukrainie był uczniem gimnazjum im. S. Batorego w Warszawie, a następnie gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Częstochowie, gdzie w 1925 r. otrzymał maturę. W tym też roku rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, wybierając nauki geologiczne i geograficzne, i tam doktoryzował się w 1931 r.

Koniec lat dwudziestych i lata trzydzieste to okres prac geologicznych Profesora nad czwartorzędem Warszawy i mezozoikiem Wyżyny Małopolskiej, nad fizjografią urbanistyczną Warszawy i okolic oraz prace przygotowawcze i uczestnictwo w pierwszej swojej wyprawie na Spitsbergen (1934) — uwiecznione napisaniem kilku zeszytów „Arktyki” do *Wielkiej geografii powszechnej* (1935—1938). Koniec lat trzydziestych to także praca w Państwowym Instytucie Geologicznym w Warszawie.

Okres drugiej wojny światowej i lata okupacji to początkowo udział Profesora jako saperą w obronie Modlina, a później, na polecenie władz konspiracyjnych, praca w byłym Państwowym Instytucie Geologicznym, udział w tajnym nauczaniu oraz działalność w Wydziale Geograficznym „Schronisko” Komendy Głównej Armii Krajowej, gdzie był kierownikiem pionu geologicznego. W czasie okupacji współpracował też konspiracyjnie z grupą architektów i urbanistów przygotowując przyszłe plany rozwoju i rozbudowy Warszawy, co kontynuował w latach 1945—1946 jako Kierownik Pracowni Fizjograficznej Biura Odbudowy Stolicy. W roku 1945 profesor Różycki habilitował się na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Warszawskiego i objął kierownictwo Zakładu Geograficznego UW.

Lata 1951—1952 to prace profesora Różyckiego nad podstawami organizacji geologii w Polsce, między innymi z racji powierzenia Mu funkcji organizatora Ośrodka Szkolenia Geologów w Warszawie. Prace te doprowadziły do podpisania we wrześniu 1952 r. Dekretu o utworzeniu Wydziału Geologii w Uniwersytecie Warszawskim, a w jego obrębie pierwszej w historii nauki światowej — Katedry Geologii Czwartorzędu, której objął kierownictwo. Od października 1953 r. profesor Różycki, przez okres dwóch lat, nie przerywając pracy na Uniwersytecie Warszawskim, był Naczelnym Dyrektorem Państwowego Instytutu Geologicznego.

W drugiej połowie lat pięćdziesiątych, gdy w związku z Międzynarodowym Rokiem Geofizycznym zaistniała możliwość ponownej organizacji wypraw polarnych, profesor Różycki stanął na czele Podkomisji Wypraw Polskiego

Komitetu Międzynarodowego Roku Geofizycznego przy Prezydium PAN. Aktywnie uczestniczył w przygotowywaniu wypraw, a następnie w samych wyprawach do Wietnamu (1956), na Spitsbergen (1958) i na Antarktydę (1958/1959).

Od początku lat sześćdziesiątych problemy geologii czwartorzędu były głównym przedmiotem zainteresowań badawczych Profesora. W roku 1961 przedstawił pełną syntezę czwartorzędu naszego kraju, a w latach późniejszych sformułował, aktualne do dziś, zasady wyróżniania jednostek klimatostratygraficznych plejstocenu (1964) oraz zastosował i ciągle rozwijał metodę analizy paleogeomorfologicznej jako jedną z podstaw ustalania stratygrafii i odtwarzania rozwoju obszaru Polski w czwartorzędzie — tworząc tym samym polską szkołę geologii czwartorzędu.

Jego obserwacje nad zjawiskami lodowcowymi Spitsbergenu, Antarktydy oraz osadami lodowcowymi Polski przyniosły Mu wówczas światowy rozgłos i uznanie jako autorytetu w wielu dziedzinach wiedzy geologicznej i geomorfologicznej. Wyrazem tego było zaproszenie Go w 1970 r. przez geologów francuskich do rozstrzygnięcia frapującego zagadnienia, jakim okazało się odkrycie śladów ordowickiego zlodowacenia kontynentalnego na obszarze obecnej Sahary.

Obok zajęć dydaktycznych i pracy naukowej Profesor dzięki wnikliwej znajomości budowy geologicznej Wyżyny Małopolskiej i Niecki Nidziańskiej w latach 1971—1975 kierował przygotowaniem wszechstronnej dokumentacji geologicznej dla trasy Centralnej Magistrali Kolejowej. W roku 1975 Profesor włączył się także do odbudowy Zamku Królewskiego w Warszawie poprzez opracowanie sytuacji geologicznej i geomorfologicznej cypla zamkowego, a także wniosków co do historii zagospodarowania tego cypla oraz warunków posadowienia fundamentów Zamku.

Był profesor Różycki promotorem blisko 200 prac magisterskich w zakresie geologii i geomorfologii czwartorzędu, był także promotorem 26 rozpraw doktorskich. Pozostawił po sobie ogromny dorobek naukowy, wyrażający się liczbą ponad 250 publikacji i kilkuset opracowań archiwalnych, które długo będą służyć następnym pokoleniom geologów i geomorfologów. Za zasługi dla nauki został odznaczony m.in. Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski oraz wyróżniony Medalem Mikołaja Kopernika nadawanym przez Polską Akademię Nauk. Mimo stale pogarszającego się stanu zdrowia starał się być czynny do ostatnich dni życia. Wszyscy, którzy mieli okazję z Nim współpracować, boleśnie odczuli Jego odejście. Był człowiekiem niezwykle prawym, niebywale pracowitym, wrażliwym na ład, porządek i rzetelną pracę, stawiającym wysokie wymagania sobie i innym. We wszelkich kontaktach przejawiał się Jego głęboki humanizm i kultura osobista.

Leszek Lindner